

CATALUNYA-JAPÓ, ATRACCIÓ MÚTUA

El llaç invisible

Van arribar de manera silenciosa, gairebé sense avisar. Avui són, més enllà dels tòpics, una comunitat econòmica poderosa capaç d'invertir, també, en cultura.

R. Aymerich

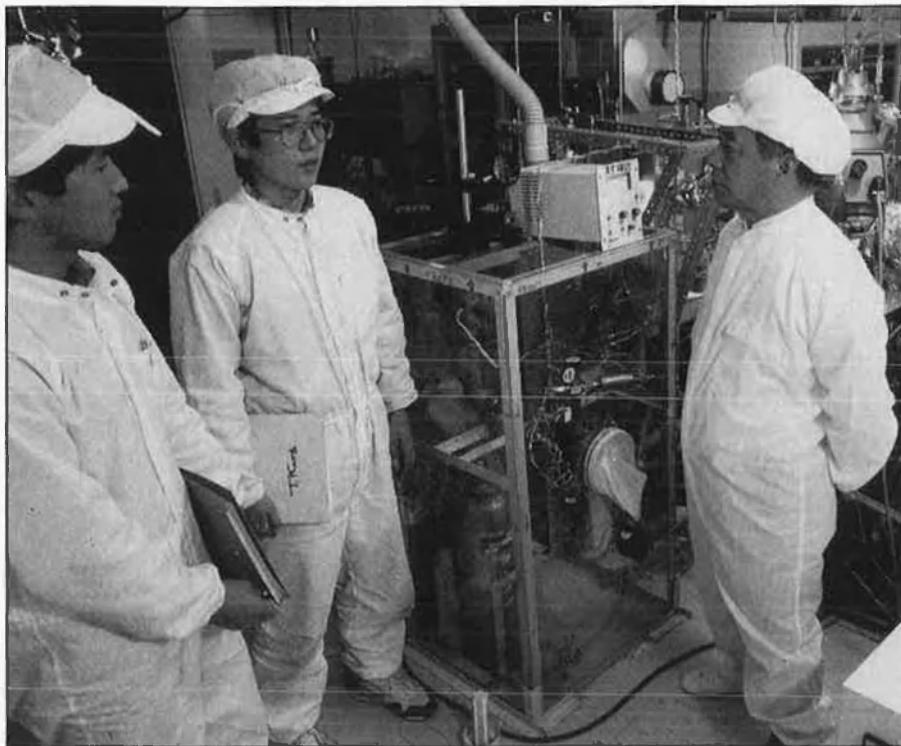
«Al Japó són més coneguts els artistes catalans que els espanyols, de sempre. És difícil d'explicar. És com si hi hagués un llaç invisible que unís tots dos països; és molt bell i misteriós». Eri Nemoto, una japonesa menuda i d'aspecte fràgil, acaba així la seva entrevista. Des de l'oficina que el CIDEM manté al número 403 de la Diagonal barcelonina, la cap de divisió de relacions industrials amb el Japó, s'ha convertit en la figura emblemàtica de la presència japonesa. Des que conegué, un juliol de 1985, el president Jordi Pujol, i aquest la va convèncer d'instal·lar-se al nostre país.

Un amor a primera vista. Una fascinació mútua. Són els tòpics que defineixen aquesta curiosa relació, il·lustrada per nombroses anècdotes. Com la protagonitzada per Kazuhiko Sakata, alt executiu de Montesa Honda que, de retorn a Tòquio —després de vuit anys d'estada a Barcelona— no se'n podia estar d'acomiar-se de Jordi Pujol. Discreció i amabilitat, silenci i laboriositat, són els trets que caracteritzen aquest nou imperi econòmic, més fàcil de tractar —diuen— que l'arrogància americana. Semblaria talment un conte de fades si no fos perquè aquesta presència és la culminació d'una estratègia que es covava de feia anys a les altes instàncies de la Generalitat catalana.

Un projecte on es troben implicats des de la Conselleria d'Indústria fins a la d'Economia i Hisenda, passant per l'àrea de Presidència; altrament, es coneix Eri Nemoto com «la japonesa de Prenafeta». Quan Francisco Fernández Ordóñez, ministre espanyol d'Afers Estrangers, viatjava el 1987 al Japó per eixugar l'enorme dèficit comercial amb el país del sol

ixent, ja feia dos anys que l'executiu català havia tornat de l'arxipèlag amb la cartera plena de projectes.

El mateix dia que Jordi Pujol posava els peus a l'aeroport de Narita, la potent Nissan Motor ja havia fet entrega de més de la meitat dels 40.000 milions de pessetes que l'empresa ha invertit a Motor Ibérica. En una entrevista amb un alt càrrec de Matsushita,

El president Jordi Pujol va visitar el Japó el 1985.

Gaudí: una fixació hipnòtica

El 1989, deu mil persones visitaran a diari el castell de Nagoya per contemplar —dins de la celebració del Design Expo 89— una reproducció de més de cent metres de poliuretà de la façana de la Sagrada Família. Mobles, ceràmiques, disseny d'interiors, i un espectacular muntatge àudio-visual, completaran aquesta exposició sobre l'obra gaudiniana.

Ja el 1926, l'arquitecte japonès Kengi Imai viatjava a Europa per conèixer les obres de Le Corbusier, Steiner i Gaudí. L'estreta relació entre arquitectura i naturalesa és l'explicació que dona Bassegoda —titular de la càtedra Gaudí, de l'Escola d'Arquitectura— per a justificar la passió dels japonesos per l'arquitectura del català. Una passió que comença amb la traducció de les Obres completes de Gaudí, del mateix Bassegoda, passa per la proliferació d'estudis per part dels joves arquitectes japonesos, i acaba influint, fins i tot, en alguna construcció del país, com és el cas de l'església de Nagasaki.

En aquesta tercera edició del Sant Jordi's Day, els japonesos van tenir ocasió, també, de finançar les obres del temple, gràcies a unes immenses guardioles instal·lades per a aquest efecte. La mateixa esposa de l'escultor Sotoo, la pianista Hisako Kiseki, ofereix ara els concerts que anualment se celebren a la cripta per recaptar diners, en substitució de la que havia estat tradicional concertista, la catalana Rosa Sabaté. □

el president rebia també la confirmació que aquest important *trading* japonès reinvertia i ampliava la factoria de National Panasonic a Celrà. Els dos anys següents significarien l'ascens imparable de les inversions japoneses. El 1987, dels 32.659 milions invertits a tot l'Estat espanyol, el 96% d'aquests es quedaven al Principat. Catalunya esdevenia així la primera regió europea en inversió industrial japonesa.

El portaavions català

¿Què ha motivat aquesta penetració? ¿Per què el nostre país? «S'hi su-

DOMÈNEC UMBERT

Eri Nemoto, cap de la divisió de relacions industrials del CIDEM.

men molts factors —explica Eri Nemoto—. D'entrada la situació geogràfica de Catalunya, molt ben connectada amb Europa i amb un mercat espanyol amb un consum creixent. Després, uns costos laborals relativament baixos, encara que això és cada vegada menys cert i el que passa a primer pla és la important concentració industrial catalana i la qualificació de la mà d'obra, molt alta. En darrer terme, també, és clar, el temps...». Aquesta al·lusió a la temperatura ha estat l'únic detall frívol d'aquesta japonesa acostumada a treballar entre xifres i a memoritzar-les amb una facilitat aclaparadora.

El temps. Diuen que els japonesos se'n fan tips, de parlar del temps de les seves illes. Aquest tema és també la petita obsessió de Toshio Takahata, un conversador agradable i un amfitrió excel·lent. «El clima és molt agradable, potser un xic sec per al nostre gust, però està bé». Toshio Takahara és, d'un

any i mig cap ací, el flamant cònsol general del Japó a Barcelona, el cap d'un organisme encarregat de vetllar per la comunitat japonesa instal·lada a Catalunya, uns vuit-cents, més o menys.

Per a aquest home, que estudià a Pamplona i Valladolid, i que es treballà la diplomàcia a Cuba, les claus de la presència japonesa no són cap secret: «Després del sud-est asiàtic i els EUA, Europa és la zona on posem ara més èmfasi, i Catalunya és molt important en aquest sentit. Després, somriu, posa cara de murri, i continua: «també diuen que la productivitat del poble català és molt alta. Es diu que la

sarials japonesos —uns 35 associats— i que celebra periòdiques reunions als salons de l'hotel Ritz.

«¿Que si ens trobem a gust? —contesta Takahata—. És clar que sí. És una cosa que em demanen tots els periodistes. Però nosaltres no tenim cap problema per passar un bon temps a Catalunya, ens adaptem molt fàcilment. O, millor dit, és més còmode viure ací que al Japó, sobretot pel que fa al treball. Perquè, com vostès deuen saber, a Japó, tant funcionaris com treballadors tenim un horari molt intens. En canvi, per una vegada que estem fora, treballem menys, però, això sí, mantenint la competitivitat i la productivitat».

Takahata ha tret a conversa un dels enigmes d'aquesta presència. Dit d'altra manera, les reserves que suscita el creixent poder del gegant asiàtic, cridat a ser la potència econòmica de la futura dècada. Sobretot ara quan es comença a conèixer que el miracle japonès s'ha bastit amb horaris extenuants, inexistència de drets laborals i jerarquització absoluta. Una societat que ha estat capaç d'adaptar el millor i el pitjor del capitalisme occidental en un termini de cent anys sense renunciar a una tradició secular que no s'acaba d'entendre. O, com a ells els agrada de dir, la barreja entre el crisantem —la cara exterior, dolça i amable— i l'espasa —la cara interior, dura i disciplinada.

Per a Eri Nemoto, és justament «aquest desconeixement del Japó que es té a Europa una de les claus de la penetració japonesa. Japó coneix molt bé Europa, però Europa no coneix el Japó. Al Japó hi ha dues universitats que tenen càtedra en català, i una pila de facultats de filologia hispànica. Al Japó cada any es llicencien cinc-mil persones com a filòlegs hispanistes, i aquesta gent no es dedica a estudiar literatura, sinó que són els que després vénen a Espanya a muntar empreses. L'actual director de Sony, el director general del Bank of Tokyo, el director general d'Honda... són hispanistes. ¿A qui pot enviar al Japó una empresa catalana, per exemple, de cava?».

El regne de la Nikon

Aquest desconeixement propicia els malentesos i crea paradoxes com les d'Etsuro Sotoo, un escultor que anava destinat a l'Alemanya Federal, però que un bon dia, encisat per l'obra gaudiniana, s'instal·là a Barcelona. «És molt important que un escultor estranger pugui arribar aquí i participar de l'obra de Gaudí, jo em sento un pri-

mentalitat japonesa i la catalana coincideixen; ¿vostès què en pensen?».

Eri Nemoto rebla el clau en aquest aspecte: «Els treballadors d'ací són humils, en el millor sentit de la paraula: estan disposats a rebre lliçons sempre que estiguin convençuts que les lliçons són bones. Això no passa en molts altres països».

Una comunitat en ascens

Sigui així o no, la comunitat japonesa —centrada la gran majoria al voltant de Barcelona i la seva àrea industrial— sembla trobar-se a gust. Ja fa dos anys que funciona, amb el suport del govern, una escola a Esplugues de Llobregat. «És perquè la selectivitat és molt forta al nostre país, i si no els ajudéssim, els nostres fills tindrien problemes a l'hora de tornar al Japó». Tanmateix, l'entitat que catalitza el poder japonès és Swuiyukai, una organització que agrupa els alts caps empre-

Toshio Takahara, cònsol general del Japó a Barcelona.

vilegiat. Això al meu país no passaria, un estranger, per molt bo que fos, no podria treballar en una obra d'aquestes característiques. ¿Per què? Perquè tenen una manera de pensar molt tancada...».

Sotoo treballa ara en els quatre àngels músics de l'Anunciació, de la façana de la Sagrada Família. Són deu anys de dedicació i de saber la lliçó ben apresada: «Jo estava molt acostumat a treballar en funció del temps, i demanava sovint a l'encarregat. ¿Quant temps tinc per fer això? I ell em contestava, tranquil, aquesta és una cosa que es va fent. Amb el temps ho he entès, he entès la filosofia de Gaudí, i he vist que la mecànica del temps i dels diners de la nostra societat, estava equivocada».

Sotoo, que confessa haver estudiat la Bíblia per a entendre l'obra de Gaudí —«hauria après l'Alcorà si hagués calgut», aclareix— és testimoni dels milers de japonesos que cada estiu visiten la ciutat de Barcelona. Per a Sotoo, «la ciutat desprèn molta energia». Per a Tashio Takahata, les xifres són el que compta, i afirma que tres quarts parts dels turistes que visiten cada any l'Estat espanyol —prop d'uns cent-vint mil— s'estatgen a Barcelona. S'interessen per la ciutat, sobretot després que aquesta ha estat nominada seu dels Jocs Olímpics del 92. Però també cal

País Valencià: esperant l'arribada dels iens

El passat 3 de novembre, Joan Lerma, president de la Generalitat valenciana, clausurava el IXencontre del comitè bilateral hispano-japonès, celebrat a València. El mateix dia també, el conseller d'Economia i Hisenda, Antoni Birlanga, firmava un conveni de col·laboració amb el Bank of Tokyo per propiciar l'intercanvi tecnològic i, sobretot, la realització conjunta d'iniciatives turístiques. Aquest conveni ha despertat diferents rumors sobre la possibilitat que el Silver Columbian, un programa assistencial japonès, instal·lés al llarg del litoral valencià residències per als japonesos de la tercera edat. De moment, però, fonts del Consolat General del Japó a Barcelona han informat que no tenen cap coneixement de les ubicacions d'aquestes residències ni tampoc si serà el litoral valencià l'elegit.

El País Valencià, que manté un intercanvi molt discret amb el Japó (3.741 milions en exportacions per a uns 4.223 milions en importacions per l'any 1985), es troba molt per darrere en el ranking d'inversions japoneses en el conjunt de l'estat. L'empresa sobre la qual es mantenen expectatives és Metasa, una fàbrica de components electrònics participada pel trading Mitsubishi, pendent de decidir si amplia instal·lacions per començar a exportar cap a Europa. □

pensar que es tracta d'un turisme molt selectiu, gent que ve atreta pel Museu Picasso, pels Dalí i Miró i companyia. I, com no, per aquesta obra tan original que és la Sagrada Família».

Nikon, Fuji, Yashica... els clics disparats per aquest estol de japonesos que arriben a la façana del temple expiatori es compten per milers. Esgoten en poques hores i a corre-cuita les seves curtes vacances. I no deixa d'haver-hi algun compatriota que afirma que les vacances dels japonesos comencen a l'hora d'arribar a casa i contemplar les fotos fetes. «És llavors quan s'assabenten d'on han estat».

De Sant Jordi al Mil·lenari

Però si la fascinació per l'obra gaudiniana compta al Japó amb un bon nombre d'adeptes des de fa anys, l'esdeveniment cultural —i comercial— català que ha tingut més ressò els darrers anys, ha estat, sens dubte, el *Sant Jordi's Day*. Com qui copia un *microchip*, un grup de turistes quedaren astorats, ara fa quatre anys, davant la peculiar celebració del llibre i la rosa al nostre país. La idea, venuda per una periodista de Nagoya, va tenir un èxit immediat. Aquest abril, el conseller Macià Alavedra, a l'hora que inaugurava l'oficina del CIDEM a Tòquio, observava atònit el desplegament comercial d'aquesta celebració a nou ciutats japoneses. *Sant Jordi's Day* corre ara per la tercera edició, i a banda del decidit suport dels gremis de llibreters i floristes japonesos, compta també el voluntarisme entusiasta de l'Associació Japonesa d'Amistat amb Catalu-

Set aparells fotogràfics de cada deu són japonesos.

DOMÈNEC UMBERT

Etsuro Sotoo, especialista en l'obra de Gaudí.

nya, representada a Barcelona per Matsuo Nishii.

L'Associació, que edita una publicació que porta per títol *Amics*, treba-

lla ara per potenciar les relacions culturals entre tots dos països. Un objectiu gens fàcil, perquè si bé el Japó sembla cada vegada més decidit a interessar-se per la nostra cultura, aquí no s'ha passat d'iniciatives puntuals. Alguns cicles a la Filmoteca Nacional, algun *boom* literari com el de Mishima, o exposicions al Museu Etnològic —«La tradició japonesa de l'embolcall»— donen per a ben poc i indiquen que estem encara a les beceroles.

«El nostre consolat —explica Tashio Takahata— és encara molt jove. Però tenim el projecte de crear alguna organització com la Fundació Japó, que ja actua a Madrid». De moment, i per anar fent gana, els japonesos participen ja en alguns actes del Mil·lenari. Així, els lleidatans tindran, en el decurs d'aquests dies, la possibilitat de contemplar la visió que dels Pirineus i del món romànic tenen alguns dels millors fotògrafs japonesos, com ara Takeyoshi Tanuma. □

me real, primant sempre la mística del grup per damunt dels drets de l'individu. Bases del miracle, però també del seu esfondrament, els primers signes del qual han començat a aparèixer.

Tant se val. En la dècada dels setanta, els teòrics americans assenyalen que el poder econòmic mundial es desplaça cap al Pacífic. I no tan sols per l'atracció de l'imant nipó, també per la febril activitat dels Quatre Dragons —Taiwan, Corea del Sud, Hong Kong i Singapur—. Per aquelles dates també, el superàvit comercial de l'estat japonès amb la resta del món comença a ser alarmant —avui és de més de 100.000 milions de dòlars.

Un «Cavall de Trola» per Europa

Els americans seran els primers en protestar. Malgrat el progressiu creixement del consum intern japonès, el mercat és rebec als productes estrangers i no hi ha manera de compensar aquest dèficit. És aleshores quan els samurais de les grans corporacions nipones entenen que la febre exportadora pot tenir un límit. Treuen les urpes i comencen a invertir. Primer al sud-est asiàtic, després als Estats Units. A finals dels setanta, a Europa. El 1986, els japonesos són ja els primers inversors del món: ells solets suposen el 20% del total de les inversions exteriors del planeta.

CATALUNYA ÉS LA PRIMERA REGIÓ EUROPEA EN INVERSIÓ JAPONESA

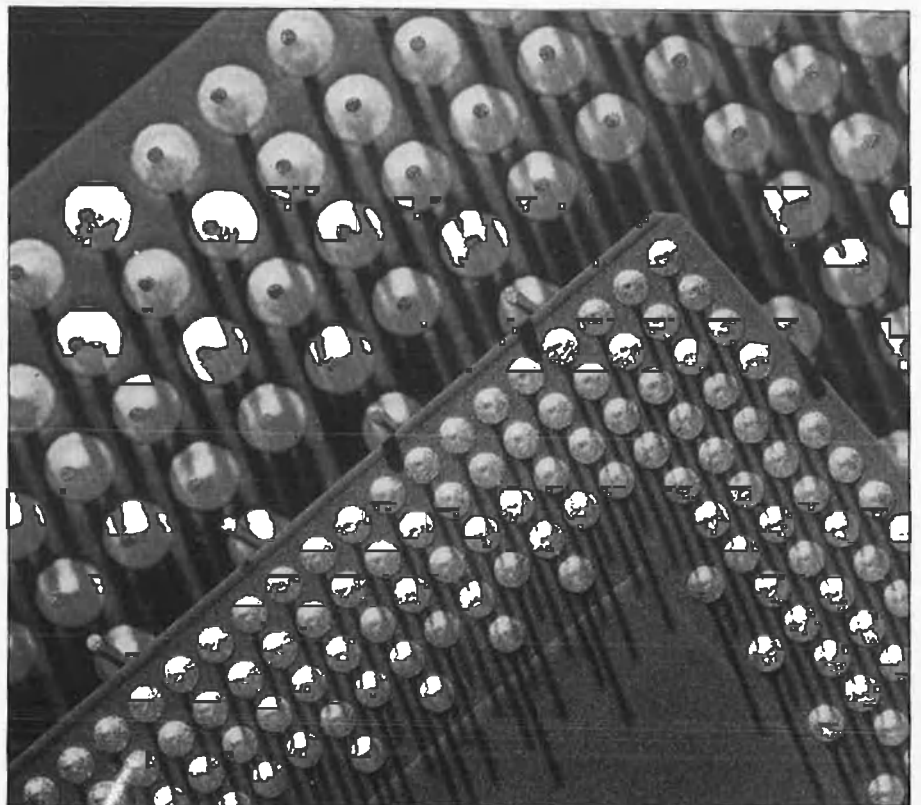
Sa Majestat el ien

L'estratègia inversora nipona ha coincidit amb els desitjos de la Generalitat catalana per renovar i internacionalitzar l'economia del país. El sector dels electrodomèstics i el de l'automoció són, per ara, els preferits pels senyors del ien.

R. Aymerich

Quatre de cada deu rellotges venuts al món són japonesos; set aparells fotogràfics de cada deu, també. Les dades significatives s'acumulen en un país que ha esdevingut el primer productor i exportador d'automòbils; el primer també en tecnologia electrònica i, així, un llarg etcètera. Ningú no hauria imaginat, en la difícil postguerra, que aquest país que ara compta amb 121 milions de persones i 66.136 robots industrials estava cridat a ser la potència econòmica dels noranta.

Japó posseeix escassos recursos naturals, pateix de sobre població i, el 1945, durant el virregnat del general McArthur, era un país vençut i humiliat. Aquest any, però, el ien ha estat considerat pels experts internacionals com la moneda més forta i estable —capaç de duplicar el seu valor en relació al dòlar en sols tres anys—. La tesi de la còpia ha estat sovint utilitzada per a explicar les raons d'aquest miracle econòmic. Encara que tot apunta cap a un model laboral jeràrquic i extremadament tancat, mancat d'un sindicalis-

Japó és el primer productor i exportador de tecnologia electrònica.

La inversió a Europa seguirà, però, uns ritmes diferenciats. Durant molt de temps, aquesta serà estrictament financera, i encara avui el 70% de les inversions japoneses en el continent van a parar a paradisos fiscals com Liechtenstein o Luxemburg o, més sovint, a la City londinenca. A la llarga, però, arribarà també la inversió industrial. Primer, perquè la CEE es plantejarà de crear mesures proteccionistes contra el gegant japonès —sovint acusat de *dumping*—, i també perquè, per a les corporacions japoneses, aquesta serà una bona manera d'assegurar-se el coneixement i el control d'un mercat en ascens.

És aleshores —1984— que les grans corporacions nipones posen els seus ulls damunt la península. Instal·lar-se a l'Estat espanyol, just en els moments previs a la integració dins la CEE, és una manera de salvar els aranzels de la Comunitat. L'estratègia —qualificada sovint com de «Cavall de Troia» per a la penetració dins el mercat europeu— rebrà un decidit suport d'unes autoritats polítiques implicades en la reestructuració i modernització de l'economia espanyola.

Lladró: L'empresa que seduí els japonesos

El mercat japonès no és gens fàcil per als nostres productes. Eri Nemoto confessa que «moltes de les coses que des d'ací es poden oferir a Japó, el nostre país les obté amb més facilitat del sud-est asiàtic». Tan sols els caves i els vins poden jugar a la penetració en un mercat farcit d'intermediaris i rebec a qualsevol producte estranger. El desequilibri de la balança comercial hispano-japonesa és important: en una relació de tres a un, les importacions japoneses creixen de manera alarmant, mentre que les exportacions del conjunt de l'estat semblen estancades i amb prou feines es mantenen en un nivell acceptable.

Una empresa valenciana, però, la dels germans Lladró, ha sabut trobar el desllorigador del problema. El 1985, i dins l'estratègia internacionalitzadora endegada per l'empresa, Lladró demostrava una insòlita audàcia en formalitzar una *joint-venture* amb un dels gegants de la distribució japonesa, la Mitsui Co. La societat creada, Busan Lladró KK, controla avui la venda dels productes Lladró a l'arxipèlag, i aquesta supera amb escreix les realitzades per l'empresa en el mercat nord-americà. Ara mateix, Lladró ha esdevingut, de la mà de Mitsui Co. —i del seu delegat a Europa, Takeshi Mizuno—, un interlocutor immillorable per a l'imperi del ien. □

L'enginyeria japonesa és capdavantera en la construcció de grans obres.

Capital i tecnologia

«Crec que cal dir les coses pel seu nom —explica Eri Nemoto—. En un context general, les relacions econòmiques entre Catalunya i Japó són encara residuals. Per al Japó, Catalunya representa tan sols el 0,1% del seu

comerç internacional, mentre que per a Catalunya, el Japó representa el 0,8%. Però Japó pot aportar dues coses molt importants: tecnologia i capital».

L'aclariment d'Eri Nemoto és d'una precisió meridiana i degué influir en els estratègies del viatge que Jordi Pujol

realitzà el 1985. D'aquell viatge, en sortiria la firma d'un conveni entre el CIDEM (Centre d'Informació i Desenvolupament Empresarial), l'Institut Català de Finances i els cinc principals bancs japonesos (Tokyo, Mitsui, Fuji, Sumitomo i Sanwa) per a finançar la promoció de les relacions econòmiques amb el Japó.

El passat 8 d'abril, el conseller Macià Alavedra inaugurava a Tòquio l'oficina del CIDEM —una més entre les prop de trenta delegacions europees existents— i així es tancava el cicle de captació d'inversions endegat per les autoritats catalanes. En sols tres anys, el CIDEM ha aconseguit l'arribada de firmes com Pioneer, Sharp, Kondobo, Rikoh, Seiko-Epson, D'Urban, Bando Chemical, Kosokaba, Micron, Sakata Inks i altres. Però, el que és més important per a Eri Nemoto, és que «en tres anys de treball s'ha aconseguit un prestigi al mercat europeu, de manera que quan una empresa al Japó vol instal·lar-se a Europa, nosaltres ja som al circuit d'entitats a les quals s'acostuma a consultar abans. Mensualment tenim uns trenta contactes amb empreses que es volen instal·lar a Europa, i això em sembla que ja diu prou...».

Xifres i mercat

Donar xifres sobre el muntant apro-